

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร

Factors influencing the success of operations in indigo dyeing community enterprises in Sakon Nakhon Province

นิตยา บับพาน¹, อภิกนิษฐา นาเลาะห์^{2*}, กชกร เดชะคำภู³

Nittaya Bubpan¹, Apikanittha Nalao^{2*}, Kotchakorn Dechakhamphu³

^{1,2,3}หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

^{1,2,3}Master of Public Administration Program in Public Administration, Nakhon Phanom University

Corresponding author's e-mail: nitta.bubpann@gmail.com¹, apikanittha@npu.ac.th^{2}, Monydecha@gmail.com³

Received: January 8, 2025

Revised: January 30, 2025

Accepted: February 6, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม และ 3) แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม ทั้งหมด 60 กลุ่ม จำนวน 304 คน โดยใช้แบบสอบถาม และกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า 1) ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบปัจจัยเพิ่มเติม ได้แก่ ความสุข ความผูกพันต่อองค์กร และความเอื้ออาทรต่อกัน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเงินและบัญชี ด้านการผลิตและการพัฒนาคุณภาพสินค้า ด้านผู้นำกลุ่ม และด้านการตลาด โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .804 สามารถร่วมกันอธิบายการผันแปรได้ ร้อยละ 80.40 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบปัจจัยเพิ่มเติม ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเทคโนโลยี และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจ

ชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร ควรพัฒนาทักษะผู้นำ จัดทำระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ควรมีแพลตฟอร์มสำหรับจำหน่ายสินค้าของวิสาหกิจชุมชน จัดอบรมพัฒนาด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ และเน้นการอบรมทักษะการออกแบบและแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามให้มีความหลากหลายและทันสมัย

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน, ผ้าย้อมคราม, ความสำเร็จ

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the level of successful operation of indigo dyeing community enterprise, 2) study factor influencing the success of operation of indigo dyeing community enterprise and 3) develop guidelines of indigo dyeing community enterprise operation in Sakon Nakhon province. This research was mixed-methods research. The quantitative research sample consisted of 304 members from 60 indigo dyeing community enterprise groups. The questionnaire was used. The sample for qualitative research was 11 key informants. The statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, multiple linear regression analysis (MLR), and content analysis. The study findings revealed that 1) the overall level of success in the operations of the indigo dyeing community enterprises in Sakon Nakhon Province was high across all aspects. The quantitative research findings were consistent with the qualitative research results, which identified additional factors such as happiness, organizational commitment, and mutual support. 2) The factors influencing the success of operations in indigo dyeing community enterprises in Sakon Nakhon Province were statistically significant at the .05 level, sorted by variables that affected variation in the dependent variables in the standard score format, highest to lowest, as follows: finance and accounting, production, quality improvement, leadership and marketing. The correlation coefficient was .804, which explained 80.40% of the variance. The quantitative research findings were consistent with the qualitative research findings, and additional factors identified included knowledge, technology, and local wisdom. 3) Guidelines for developing the operations of the indigo dyeing community enterprise groups included enhancing leadership skills, establishing an electronic data system, creating a platform for selling community enterprise products, organizing training to improve foreign language skills, and focusing on training in product design and transformation to make indigo dyeing products more diverse and modern.

Keywords: community enterprise, indigo dyeing, success

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ประเทศไทยประสบปัญหาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำเมื่อปีพ.ศ. 2540 ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาประเทศ เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) มุ่งเน้นการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งและกลับสู่สมดุล เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี (ประสงค์ เอี่ยมอนันต์, 2547) ในปีพ.ศ. 2544 ประเทศไทยขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) โดยบูรณาการหน่วยงานราชการร่วมกับชุมชนประชาสัมพันธโครงการที่เรียกว่า โอทอป (OTOP) เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ให้คนในชุมชนสามารถคิดและผลิตสินค้าเอง เป็นการเสริมสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่น

และความคิดสร้างสรรค์ สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน (ปาริชาติ คุณปลื้ม, 2560) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) เน้นการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน และได้รื้อฟื้นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ โดยยังเน้นย้ำแนวคิดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ในปี พ.ศ.2548 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยมีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างงาน สร้างรายได้ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้คนในชุมชนนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประกอบธุรกิจ เพิ่มมูลค่า ภายใต้การบริหารจัดการในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ในปี พ.ศ.2550 เกิดแนวคิดที่หลากหลายต่อการยกระดับประคองเศรษฐกิจให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ ดังนั้น ทางรอดของวิกฤติเศรษฐกิจคือการกลับมาทบทวนในการวางแนวทางให้เกิดความยั่งยืนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการมองถึงฐานรากเดิมที่มีอยู่ คือ เกษตรกรรมและเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งจะพิจารณาถึงการนำเศรษฐกิจฐานรากที่มีความเข้มแข็งเกี่ยวกับการนำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาส่งเสริมการขับเคลื่อนการรวมกลุ่มกันให้มีพลังต่อการพึ่งพาตนเอง ประกอบกับการประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพชุมชน ทรัพยากรท้องถิ่น โดยมีองค์ความรู้ด้านการเกษตรและประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานในการขับเคลื่อนผสมผสานกับแนวคิดสมัยใหม่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์ในรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (ทศพร แก้วขวัญไกร, 2560) เชื่อมโยงกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ในการพัฒนาประเทศของรัฐบาล ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ คือ "ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาประเทศตามหลักธรรมาภิบาล เน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม บนแนวคิดด้านอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย นำมาผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกในปัจจุบัน โดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาให้ชุมชนมีระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองและบริหารจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืนในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชน จำนวน 83,553 กลุ่ม และมีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวน 607 กลุ่ม (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2566) ซึ่งมีสินค้าชุมชนเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจให้สามารถพึ่งพาตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของครอบครัวและชุมชน นำไปสู่การเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจที่มั่นคงของประเทศ

จังหวัดสกลนคร มีผ้าย้อมครามเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของจังหวัด อีกทั้งเป็นทุนทางวัฒนธรรมด้านมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถเป็นจุดแข็งที่สำคัญและมีความโดดเด่นสภาพหัตถศิลป์โลก (World Crafts Council) ประกาศรับรองให้จังหวัดสกลนครเป็น “นครหัตถศิลป์โลกเจ้าแห่งครามธรรมชาติ” ยกย่องให้ผ้าย้อมคราม (blue homeland) เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนอัตลักษณ์ของเมืองสกลนคร ดินแดนแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอีสาน ที่สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนจนขึ้นชื่อว่าเป็นของดีประจำถิ่นของจังหวัดสกลนคร (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2561)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร พร้อมทั้งศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาปรับปรุงให้วิสาหกิจชุมชนก้าวทันโลก ก้าวทันสภาพเศรษฐกิจในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน และเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันทางธุรกิจ มีการเติบโตและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ในการทำงานให้สำเร็จ โดยนำทรัพยากรด้านต่าง ๆ มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมได้แก่ ทรัพยากรด้านคน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ นำมาจัดสรรให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งการบริหารจัดการมีความสำคัญต่อมนุษย์ ต่อองค์กร และต่อประเทศ กล่าวคือ การบริหารจะถูกพัฒนาควบคู่กับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าทางสังคม และวิทยาการในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ ความสำเร็จของการบริหารจัดการอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม เทคโนโลยี วัฒนธรรม และการเมือง ซึ่งมีกระบวนการบริหารสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดการองค์การ 3) การอำนวยการ 4) การควบคุม 5) การจัดบุคลากรเข้าสู่หน่วยงาน (staffing)

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ

ความสำเร็จ คือการลงมือทำเพื่อเอาชนะปัญหา อุปสรรค หรือทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ความพยายามมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งที่ตนปรารถนาให้บังเกิดผลอย่างดีที่สุด ซึ่งความสำเร็จในการประกอบกิจการ คือ ความสามารถในการดำเนินธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายหรือได้ผลเป็นที่น่าพอใจตามที่ตั้งไว้สามารถประเมินได้และเป็นดัชนีวัดความเข้มแข็ง ความก้าวหน้า หรือ ความอยู่รอดของกิจการ รัชช วรรณสาร (2561) มองว่า การวัดความสำเร็จในการประกอบกิจการสามารถวัดได้หลายวิธี เช่น วัดจากยอดขาย กำไร การเติบโตทางธุรกิจ หรือส่วนแบ่งทางการตลาด ความพึงพอใจของลูกค้า

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน

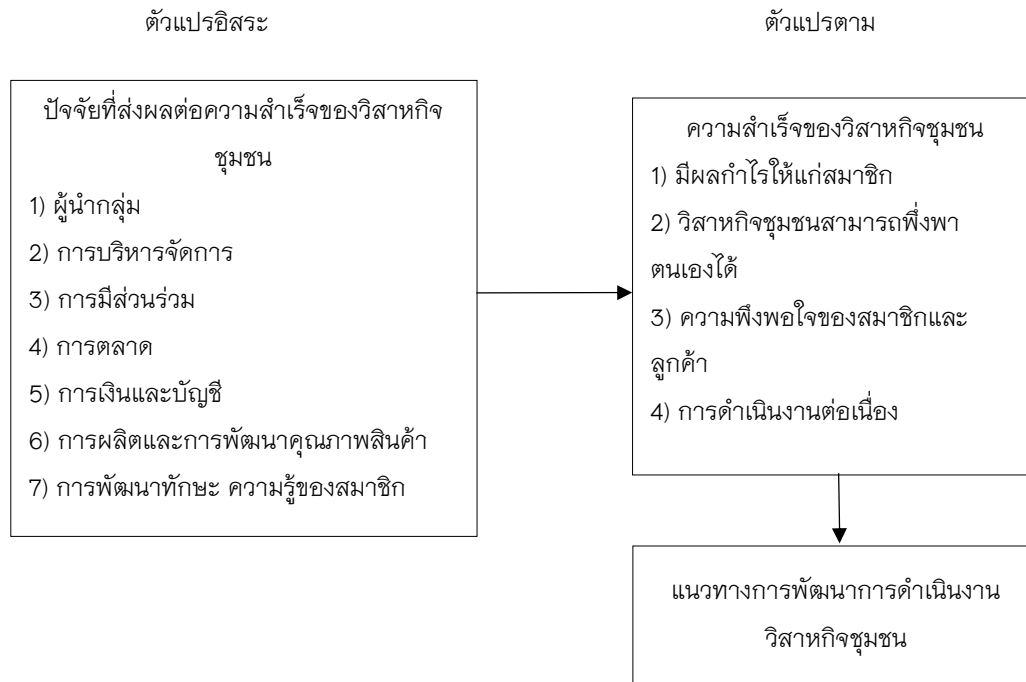
วิสาหกิจชุมชนเป็นการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน นำทรัพยากรในท้องถิ่นมาแปรรูปหรือสร้างผลิตภัณฑ์ การให้บริการ การผลิตสินค้า หรืออื่น ๆ โดยยึดหลักการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน ภายใต้วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นความพอเพียงในครอบครัวและชุมชน โดยไม่ใช้เงินทุนเพียงอย่างเดียว แต่ใช้ทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา พืชพันธุ์ วัฒนธรรม และทุนทางสังคม นำมาเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำให้ครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน มีรายได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ แบ่งวิสาหกิจชุมชน ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน 2) วิสาหกิจชุมชนพัฒนา 3) วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า

การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการบริหารจัดการในชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ เริ่มตั้งแต่การจัดการองค์การ การบริหารงาน โครงสร้างองค์การ วัตถุประสงค์ ลักษณะของกลุ่ม รูปแบบการจัดองค์การ และขนาดของกลุ่ม โดยพิจารณาจากจำนวนสมาชิก การกระจายการถือหุ้น และหน้าที่ตามตำแหน่งงานที่ปฏิบัติ ประกอบด้วยหลักสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก 2) ด้านการตลาดและลูกค้า 3) ด้านการผลิตและสนับสนุนการผลิต 4) ด้านบัญชีและการเงิน 5) ด้านการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน โดยมีภาครัฐช่วยสนับสนุนและผลักดันในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ก้าวข้ามพื้นฐานเดิม ๆ ไปสู่การยกระดับที่สูงขึ้น เพื่อบ่งชี้เป้าหมายไปที่ “วิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม” ในการต่อยอดการพัฒนา อาทิ การบริหารจัดการทุนชุมชน การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน การสร้างประสิทธิภาพการผลิตด้วยการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ รวมถึงการพัฒนา

ระบบสวัสดิการชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) ต่อชุมชน ทำให้ฐานรากเข้มแข็งก่อให้เกิดผลดีกับสังคมหรือชุมชนด้วยการสร้างทัศนคติที่ดี มีการพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (ทศพร แก้วขวัญไกร, 2560)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน และความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน สามารถกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methodology research) ประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามที่มีการทอผ้าและ/หรือแปรรูปผ้าย้อมครามทั้งหมด 60 กลุ่ม ที่มีชื่อระบุ คำว่า “ผ้าย้อมคราม ผ้าครามหรือคราม” ในพื้นที่ 14 อำเภอ จากทั้งหมด 18 อำเภอ ในจังหวัดสกลนคร เนื่องจาก 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอเจริญศิลป์ อำเภอพังโคน และอำเภอโคกศรีสุพรรณ ไม่มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีชื่อระบุ คำว่า “ผ้าย้อมคราม ผ้าครามหรือคราม” และได้ลงทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดสกลนคร มีสมาชิกทั้งหมด 1,252 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง 304 คน และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ

1.3 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 11 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดสกลนคร สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสกลนคร สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสกลนคร ประธานหอการค้าจังหวัดสกลนคร ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสกลนคร ประธานวิสาหกิจชุมชนที่มีเกณฑ์การประเมินศักยภาพในระดับดี ระดับปานกลาง ระดับปรับปรุง ระดับดีเด่น และอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ดำเนินการสร้างแบบสอบถามจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีลักษณะแบบสอบถามดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ ช่วงอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาในการก่อตั้งกลุ่ม และจำนวนปีที่ เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เป็นคำถามแบบตรวจรายการ (check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านผู้นำ 2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ 3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม 4) ปัจจัยด้านการตลาด 5) ปัจจัยด้านการเงิน และบัญชี 6) ปัจจัยด้านการผลิตและการพัฒนาคุณภาพสินค้า 7) ปัจจัยด้านการพัฒนาทักษะความรู้ของสมาชิก ตอนที่ 3 เป็นการวัดระดับความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม ได้แก่ 1) การมีผลกำไรให้แก่มหาชน 2) วิสาหกิจชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ 3) ความพึงพอใจของสมาชิกและลูกค้า 4) กลุ่มมีการดำเนินงานต่อเนื่อง ตอนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร ผลจากการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .99

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ โดยเป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (structured interview) เพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ตรวจสอบเครื่องมือแบบสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 11 คน เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม และแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยทางผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เรื่องข้อมูลกลุ่มประชากรจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร และสำนักงานเกษตรจังหวัดสกลนคร เพื่อนำข้อมูลประชากร เบอร์โทรศัพท์มาใช้ในการติดต่อ และสถานที่ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 60 กลุ่ม สมาชิก 304 คน และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ภายหลังเสร็จสิ้นกระบวนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล โดยทางผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์หัวหน้าหน่วยงานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อทำการขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 11 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ช่วงอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาในการก่อตั้งกลุ่ม และจำนวนปีที่ เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (frequency) และ ร้อยละ (percentage) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) 3) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อ

ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนผ้าเยื่อมคราม จังหวัดสกลนคร โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) (สมนึก ภัททิยธนี, 2560) เพื่อทดสอบตัวแปรอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regressions Analysis) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลได้มาจากการสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการบันทึกเสียงที่ได้รับอนุญาต ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล แบบสามเส้า (triangulation technique) (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2554) นำข้อมูล ที่เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการ ดังนี้ 1) ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้อง ได้ข้อมูลที่แท้จริงและสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ทุกประเด็น 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (theory triangulate) เป็นการตรวจสอบว่าแนวคิด ทฤษฎี และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่นำมาใช้ในการศึกษา สามารถใช้เพื่ออ้างอิงผลจากการศึกษาได้ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านพื้นที่ เป็นการตรวจสอบว่าเมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันไป จะให้ข้อมูลที่เหมือนกันหรือเกิดความแตกต่างทางข้อมูลขึ้น เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการใช้ตอบปัญหา และวัตถุประสงค์ของการศึกษา 4) การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าเยื่อมคราม จังหวัดสกลนคร โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

1. ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าเยื่อมคราม จังหวัดสกลนคร

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าเยื่อมคราม จังหวัดสกลนคร

ความสำเร็จในการดำเนินงาน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีผลกำไรให้แก่สมาชิก	3.86	.67	มาก
2. วิสาหกิจชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้	3.91	.61	มาก
3. ความพึงพอใจของสมาชิกและลูกค้า	4.01	.65	มาก
4. กลุ่มมีการดำเนินงานต่อเนื่อง	4.01	.59	มาก
ภาพรวม	3.95	.56	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ระดับข้อมูลความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าเยื่อมคราม จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กลุ่มมีการดำเนินงานต่อเนื่อง ความพึงพอใจของสมาชิกและลูกค้า ($\bar{X} = 4.01$) วิสาหกิจชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ($\bar{X} = 3.91$) และมีผลกำไรให้แก่สมาชิก ($\bar{X} = 3.86$) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าเยื่อมคราม จังหวัดสกลนคร

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ปัจจัยด้านผู้นำกลุ่ม	4.26	.52	มากที่สุด
2. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	4.12	.51	มาก
3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม	4.05	.52	มาก
4. ปัจจัยด้านการตลาด	3.84	.92	มาก
5. ปัจจัยด้านการเงินและบัญชี	3.77	.62	มาก
6. ปัจจัยด้านการผลิตและการพัฒนาคุณภาพสินค้า	4.04	.65	มาก
7. การพัฒนาทักษะ ความรู้ของสมาชิก	4.05	.54	มาก
ภาพรวม	4.02	.49	มาก

จากตาราง 2 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน และระดับมาก 6 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผู้นำกลุ่ม ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.12$) ด้านการมีส่วนร่วม การพัฒนาทักษะความรู้ของสมาชิก ($\bar{X} = 4.05$) ด้านการผลิตและการพัฒนาคุณภาพสินค้า ($\bar{X} = 4.04$) ด้านการตลาด ($\bar{X} = 3.84$) และด้านการเงินและบัญชี ($\bar{X} = 3.77$) ตามลำดับ

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
α ค่าคงที่	.026	.133		.198	.843
ด้านผู้นำกลุ่ม X_1	.143	.047	.134	3.027	.003
ด้านการบริหารจัดการ X_2	-.058	.059	-.053	-.977	.329
ด้านการมีส่วนร่วม X_3	.045	.042	.042	1.062	.289
ด้านการตลาด X_4	-.047	.020	-.077	-2.342	.020
ด้านการเงินและบัญชี X_5	.414	.041	.045	10.052	.000
ด้านการผลิตและการพัฒนาคุณภาพสินค้า X_6	.054	.035	.063	1.545	.124
การพัฒนาทักษะ ความรู้ของสมาชิก X_7	.438	.044	.426	9.927	.000

$R = .897$, $R^2 = .804$, $F = 173.821$, $\text{Sig. } F = .000$, Adjusted $R^2 = .799$ นัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงของปัจจัยที่ส่งผล (X) ต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม (Y) โดยใช้การวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter Method) ดังนี้

1. ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 7 ตัวแปร มีความสัมพันธ์พหุคูณกับความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ฝ้ายอ้อมคราม จังหวัดสกลนคร เท่ากับ .897 ($R = .897$) แสดงว่า ตัวแปรอิสระ ทั้ง 7 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนฝ้ายอ้อมคราม จังหวัดสกลนคร ในระดับสูง

2. ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 7 ตัวแปร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการผันแปรกับความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนฝ้ายอ้อมคราม จังหวัดสกลนคร เท่ากับ 0.804 ($R^2 = 0.804$) แสดงว่าตัวแปรอิสระ ทั้ง 7 ตัวแปร สามารถอธิบายความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนฝ้ายอ้อมคราม จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 80.40

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนฝ้ายอ้อมคราม จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 4 ตัวแปร สอดคล้องกับบางสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เรียงลำดับจากตัวแปรที่ส่งผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้

- 1) ด้านการเงินและบัญชี (Beta = .045)
- 2) ด้านการพัฒนาทักษะ ความรู้ของสมาชิก (Beta = .426)
- 3) ด้านผู้นำกลุ่ม (Beta = .134)
- 4) ด้านการตลาด (Beta = -.077)

ดังนั้น เมื่อทราบค่าคงที่ (Constant) เท่ากับ .026 ทราบค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ (b) และทราบน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) จึงสามารถสร้างสมการถดถอย ได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ $Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_nx_n$ แทนค่าในสูตร

$$Y = .26 + 10.052X_5(.414) + 9.927X_7(.438) + 3.027X_1(.143) + -2.342X_4(-.047)$$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z = B_1Z_1 + B_2Z_2 + \dots + B_nZ_n$ แทนค่า

$$Z = .045Z_5 + .426Z_7 + .134Z_1 + -.077Z_4$$

เมื่อ X และ Z = ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ฝ้ายอ้อมคราม จังหวัดสกลนคร

สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณได้ดังนี้

1) ด้านการเงินและบัญชี มีอิทธิพลทางบวก หรือมีอำนาจในการพยากรณ์ความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนฝ้ายอ้อมคราม จังหวัดสกลนคร ในระดับมากที่สุด ซึ่งให้เห็นว่า การจัดการด้านการเงินและบัญชีมีความสำคัญกับกลุ่มมาก หากการเงินและบัญชีมีความเข้มแข็ง มีการบริหารจัดการอย่างรอบคอบ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ก็จะส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

2) ด้านการพัฒนาทักษะ ความรู้ของสมาชิก มีอิทธิพลทางบวก หรือมีอำนาจในการพยากรณ์ความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฝ้ายอ้อมคราม จังหวัดสกลนคร ในระดับรองลงมาจากด้านการเงินและบัญชี ซึ่งให้เห็นว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้อาชีพวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยเริ่มต้นจากผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ และพร้อมเรียนรู้ตลอดเวลา เพื่อนำมาถ่ายทอดให้แก่สมาชิกในกลุ่มหากสมาชิกมีการพัฒนาทักษะและความรู้อยู่เสมอทั้งจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและจากการเข้าร่วมอบรมจากหน่วยงานภายนอก ก็จะเป็นจุดแข็งที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

3) ด้านผู้นำกลุ่ม มีอิทธิพลทางบวก หรือมีอำนาจในการพยากรณ์ความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร ในระดับรองลงมาจากด้านการพัฒนาทักษะ ความรู้ของสมาชิก ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ผู้นำกลุ่มมีส่วนสำคัญมากในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน ผู้นำต้องทำหน้าที่วางแผน ชี้นำ และขับเคลื่อนงานไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ผู้นำกลุ่มที่มีความรู้ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด และมีวิสัยทัศน์ มีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ ก็จะทำให้วิสาหกิจชุมชนมีความเจริญก้าวหน้า

4) ด้านการตลาด มีอิทธิพลทางลบ หรือมีอำนาจในการพยากรณ์ความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร จากการศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนจำนวนมาก มีช่องทางการจัดจำหน่ายน้อยมาก ต้องอาศัยงานแสดงสินค้าของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และการขายหน้าร้านของตนเองเป็นหลัก ปัญหาการขาดแหล่งจำหน่ายสินค้า คือ ไม่มีสถานที่ในการจัดจำหน่ายสินค้า และขาดเครือข่ายในการจำหน่ายสินค้า หรือขาดผู้นำกลุ่มที่จะรวมสินค้าไปจัดจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง แต่ด้านการตลาดกลับมีอำนาจในการพยากรณ์ความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร ซึ่งมีความย้อนแย้งกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร มีการทำการตลาดน้อย แต่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร ก็ยังสามารถขายสินค้าได้ ผ่านการขายหน้าร้านของตนเองเป็นหลัก และกระบวนการผลิตมีความซับซ้อน ทำด้วยมือ ต้องใช้เวลานาน สมาชิกบางคนมีอาชีพพอกผ้าเป็นหลัก แต่บางคนทำเป็นอาชีพเสริม จึงทำให้การผลิตสินค้าต่อคนต่อชิ้นงานได้จำนวนน้อย เมื่อผลิตสินค้าแล้วเสร็จ ก็จะมีคนมารับซื้อที่กลุ่มจนบางครั้งมีสินค้าไม่เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญในการทำการตลาด

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ระดับความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามวัดจากผลกำไรและยอดขายเป็นหลัก เพราะเป็นข้อมูลเชิงปริมาณที่แน่นอน แม่นยำ และปัจจัยด้านความสุข ความผูกพันต่อองค์กร และความเอื้ออาทรต่อกัน ก็มีผลทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ เพราะสมาชิกมีความสุขในการทำงาน มีรายได้ได้อยู่กับครอบครัว สมาชิกทุกคนมีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกัน ช่วยคิด ช่วยทำ มีความซื่อสัตย์ มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน มีความประณีตประณีต และมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีผลทำให้วิสาหกิจชุมชนอยู่รอด พบปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ ด้านเทคโนโลยี และความห่วงใยปัญหาท้องถิ่น ส่วนแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพผู้นำ การสร้างแพลตฟอร์มสำหรับจำหน่ายสินค้าของวิสาหกิจชุมชน การจัดอบรมด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ และเน้นการอบรมทักษะการออกแบบและแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามให้มีความหลากหลายและทันสมัย

การอภิปรายผล

ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ความพึงพอใจของสมาชิกและลูกค้า และกลุ่มมีการดำเนินงานต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสามารถวัดความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ผ้าย้อมครามสำคัญมากที่สุดรองลงมา คือ วิสาหกิจชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีผลกำไรให้แก่สมาชิก สอดคล้องกับลำไย มากเจริญ และคณะ (2560) ซึ่งมองลูกค้าเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของธุรกิจแทนที่จะนึกถึงกำไรก่อน โดยเชื่อว่าหากลูกค้ามีความพอใจในสินค้าหรือบริการ กำไรต้องตามมาอย่างแน่นอน สอดคล้องกับ Fry et al. (1998)

ให้ความสำคัญกับการวัดความสำเร็จด้านการเงิน ผลกำไร และด้านที่ไม่ใช่การเงิน คือการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ตรงจุด และทันเวลาที่ สอดคล้องกับมนตรี ลือชา (2565) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าไหมแพรวา ตำบลโพธิ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ความสำเร็จวัดผลได้จากการมีผลกำไรให้แก่สมาชิก รองลงมา คือการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินงานอย่างมั่นคง การพัฒนาและปรับปรุงวิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับจริกรณ์ มีศรี (2563) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาลี - วรณ ชุมชนพัฒนา ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ลักษณะความสำเร็จ คือ กลุ่มมีการดำเนินงานต่อเนื่อง สมาชิกมีความพึงพอใจ มีส่วนร่วม และกลุ่มมีการผลิตและพัฒนาคุณภาพสินค้าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบปัจจัยเพิ่มเติมได้แก่ ความสุข ความผูกพันต่อองค์กร และความเอื้ออาทรต่อกัน

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร พบ 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการเงินและบัญชี ด้านการพัฒนาทักษะ ความรู้ของสมาชิก ด้านผู้นำกลุ่ม และด้านการตลาด ที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับทิพย์วรรณ จันทรา (2564) ได้ทำการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่ บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเข็ญใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การเงินมีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งการจัดสรรผลกำไรในการประกอบการเป็นกองทุนสวัสดิการของสมาชิกอย่างเป็นสัดส่วน และมีการบริหารจัดการอย่างรอบคอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน สอดคล้องกับวสุพัชร วัฒนดิษฐ์จันทร์ (2565) ทำการศึกษาปัจจัยความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ จังหวัดกระบี่ พบว่า การแบ่งโครงสร้างที่ชัดเจน ระบบการบริหารจัดการ ผู้นำกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการบริหารขับเคลื่อนการพัฒนา กลุ่ม รวมถึงสมาชิกมีการพัฒนาทักษะและความรู้อยู่เสมอมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับจริกรณ์ มีศรี (2563) ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจในหลักการดำเนินงานของกลุ่ม ลักษณะของผู้นำกลุ่ม การบริหารงานกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบปัจจัยเพิ่มเติมได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเทคโนโลยี และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร พบว่าควรพัฒนาดัชนีภาพผู้นำ และมีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ หรือกติกาของกลุ่มให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย อย่างถูกต้อง เป็นระบบ และโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ควรให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกกระบวนการของกลุ่ม ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพสม่ำเสมอและมีมาตรฐาน รวมทั้งผลักดันให้ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้า เน้นการทำตลาดออนไลน์ อบรมการใช้ภาษาต่างประเทศ และทักษะการออกแบบ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและทันสมัย สอดคล้องกับอัญชลี กำริสุ (2565) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง จังหวัดนครพนม ได้แก่ การวางแผนการผลิตและจัดทำแผนธุรกิจ การกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ หรือกติกาเป็นลายลักษณ์อักษร การบริหารจัดการการตลาดและลูกค้า และการบริหารจัดการการเงินและบัญชีอย่างโปร่งใส และตรวจสอบได้ สอดคล้องกับวรรณพงศ์ ช่วยรักษา (2560) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มสตรีทอผ้าผ้าย้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร พบว่า ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เข้มแข็งและกว้างขวางในระดับประเทศ เพื่อการขยายภาคการผลิตและการจัดจำหน่ายที่ยังมีค่อนข้างน้อย การวางแผนการผลิตที่ครบวงจร การพัฒนาคุณภาพวัตถุดิบ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือการตั้งเป้าหมายร่วมกัน ได้แก่ ความอยู่รอด ความพอเพียง และการพึ่งพาตนเอง รวมถึงความสุข ความผูกพันต่อองค์กร และความเอื้ออาทรต่อกัน โดยมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนช่วยสนับสนุนส่งเสริมด้านงบประมาณ เทคโนโลยี และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้มีความทันสมัย ก้าวทันโลกปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมและงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ไม่ปล่อยให้เกิดการทิ้งช่วง เพราะจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ต่อเนื่อง

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปพัฒนาและจัดทำระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลการผลิต ยอดขาย กำไร และข้อมูลบุคลากร เพื่อความสะดวกในการดึงข้อมูลออกมาใช้ประโยชน์

1.3 ควรมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยพัฒนาต่อยอดสินค้าของชุมชน เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการปรับปรุงคุณภาพสินค้าให้ทันสมัย และมีมาตรฐาน

1.4 ควรขยายช่องทางตลาดออนไลน์ โดยสร้างแพลตฟอร์มสำหรับจำหน่ายสินค้าเฉพาะของวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งประชาสัมพันธ์และกระตุ้นใจให้ผู้บริโภคเข้ามาซื้อสินค้า โดยการใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิดบนสื่อโซเชียลมีเดีย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์จากผ้าย้อมคราม เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจผ้าย้อมครามในเขตพื้นที่จังหวัดสกลนคร นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และธุรกิจต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีลักษณะการดำเนินงานเดียวกันในหลาย ๆ พื้นที่ เพื่อจะได้ทราบปัญหาอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การดำเนินแก้ไขต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2561). กองทุน FTA ไขว้ผลงานเด็ด ต้นสกลนครเป็น “นครแห่งครามธรรมชาติโลก”. สืบค้น 20 มีนาคม 2567 จาก

<https://www.dft.go.th/th-th/NewsList/News-DFT/Description-News-DFT/ArticleId/10681/-FTA>.

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2566). จำนวนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน. สืบค้น 29 มีนาคม 2567 จาก <https://smce.doe.go.th/search>.

จริภรณ์ มีศรี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาลี-วรรณ ชุมชนพัฒนา ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. เอกสารวิชาการฉบับที่ 1/2563 สำนักงานประมงจังหวัดฉะเชิงเทรา กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

- ทิพย์วรรณ จันทรา. (2564). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านคอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเข็ญใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทศพร แก้วขวัญไกร. (2560). ทางรอดวิกฤติเศรษฐกิจด้วยแนวทางวิสาหกิจชุมชน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(2), 33-50.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประสงค์ เอี่ยมอนันต์. (2547). เหลียวหลังแลหน้ายี่สิบปีเศรษฐกิจและสังคมไทย ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้าง. *การสัมมนาวิชาการประจำปี 2547 เรื่อง “เหลียวหลังแลหน้า: ยี่สิบปีเศรษฐกิจสังคมไทย”* 27-28 พฤศจิกายน 2547, หน้า 1-8. ชลบุรี: มูลนิธิชัยพัฒนา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- ปาริชาติ คุณปลื้ม. (2560). การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษากลุ่มโฮปภาคตะวันออก. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 9(3), 273-295.
- มนตรี ลือชา. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าไหมแพรวา ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการจัดการสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รักษ์ วงษ์สาคร. (2561). พุทธบุคลิกการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านขายยาเดี่ยวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลำไย มากเจริญ, ทิพสุตา คมวงศ์วัฒน์ และสโรชินี แก้วพลสง. (2560). ปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครปฐม. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- วสุพัชร วัฒนดิษฐ์จันทร์. (2565). ปัจจัยความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต นครปฐม : สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณพงศ์ ช่วยรักษา. (2560). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร. งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2549). *การวัดผลการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี กำริสุ. (2565). *แนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง จังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยนครพนม.
- Fry, F. L., Stoner, C. R., & Hattwich, R. E. (1998). *Business: An integrative framework*. Chicago: Richard D. Irwin.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). New York: Harper & Row.